

Abstrakt

Tématem práce je pojem centrování v díle Teilharda de Chardin. Centrování je zkoumáno se zřetelem ke dvěma souvisejícím cílům. 1) Ukázat logickou strukturu Teilhardovy křesťanské evoluční teorie a 2) vyložit, jak se k sobě vztahuje centrování, které provádějí stvořené bytosti, a centrování připisované Bohu jako ohnisku evoluce. Jinak řečeno: ukázat souvislost mezi radikální svobodou, kterou Teilhard připisuje stvořeným bytostem a která podle jeho pojetí vrcholí u člověka, a Boží svobodou, která se projevuje řízením celého vesmíru k cíli, jímž je plnost bytí (*pléróma*).

První část představuje Teilhardův život a kontexty jeho práce.

Ve druhé části jsou vyloženy hlavní pojmy Teilhardovy teorie a metafyziky, jako je „vědomí“, „duch“, „energie“, „centro-komplexita“ a „hmota“ a jsou vztaženy k pojmu centrování. Centrování je zde ukázáno jako činnost vědomí spočívající ve sjednocujícím formování mnohosti jejím provázáním různými typy vztahů kolem jednoho centra. Při takovém sjednocení se projevuje hlavní evoluční zákon „diferenciace sjednocením“. To znamená, že takto sjednocené části se začínou rozrůžňovat. Je ukázáno, jak v evoluci postupně vznikají stále komplexnější celky obsahující více vzájemně kooperujících center a jaký význam mají pro kvalitativní nárůst bytí komunikační vztahové sítě mezi jednotlivými centry. Hlavní interpretační krok spočívá ve výkladu tzv. radiální energie, která je energií centrování, a v jejím rozdělení na tři „síly“: vědomí, lásku a spontaneitu (víru), které od počátku vývoje vesmíru zakládají všechny typy vztahů, ale ve svém působení se proměňují podle stupně komplexity centra, které je užívá ke sjednocování.

Ve třetí části je centrování ukázáno v rámci Teilhardova pojetí etiky jako proces probíhající od počátku stvoření, který se na rovině noosféry mění na lidský úkol. Otázkou, na kterou by Teilhardova etika měla dát odpověď, je, jak v tomto procesu pokračovat, aby byla evoluce završena. Je zde vyloženo Teilhardovo chápání zla a podrobně rozvedena jeho nauka o ctnostech potřebných k úspěšnému sjednocování noosféry. Hlavní částí práce je pokus o rozvedení Teilhardova pojmu svobody – v návaznosti na její vymezení jako „řízení náhody“. Svoboda je zde definována jako schopnost vytvořit *vlastní tvar* na základě formy (souboru informací) tak, aby byla rozšířena komplexita celku. Proces, jímž se svoboda uskutečňuje, se nazývá samouspořádání či kreativita a spočívá v „řízení náhody“ pomocí sdělování formy sjednocované mnohosti. Svoboda je tedy jiný název pro správně prováděné centrování, které vede k růstu komplexity.

Čtvrtá část práce ukazuje centrování jako součást vesmírného procesu, který má určitý počátek a konec. Počátek procesu je vyložen při interpretaci Teilhardova pojetí stvoření, smysl

celého procesu je ukázán při výkladu jeho chápání nesmrtelné duše a jejího úkolu v evoluci. Jsou zde nastíněny otázky týkající se budoucnosti lidstva jako druhu a jeho zodpovědnosti za podobu konečného „díla evoluce“. Teilhard tvrdí, že cílem evoluce je sjednocení všeho stvoření v Bohu v plnosti bytí. Plnost bytí označuje nejvyšší stupeň jednoty a různorodosti zároveň. Postupný proces sjednocování původní homogenní nespojené mnohosti prostřednictvím narůstající svobody (= sjednocující centrování) je smyslem kosmogeneze.

Závěr se věnuje Teilhardovu pojetí ortogeneze, tedy výkladu cíle evoluce a úvahám nad tím, jak je ve vesmíru řízeném k určitému cíli zachována svoboda celého stvoření, včetně radikální svobody/kreativity lidské. Svoboda stvoření je zde představena jako aktivita, která není řízením oslabena, ale naopak umožněna. Svoboda je v Teilhardově pojetí bytostně závislá na aktivitě Centra světa, které řídí evoluční proces tak, že vytváří strukturu prostoru a času (projevující se jako evoluční zákony), a právě tato struktura umožňuje centrování všech ostatních center.